

INSTITUȚIILE UNIUNII ECONOMICE ȘI MONETARE

Instituțiile uniunii economice și monetare (UEM) au drept misiune principală elaborarea politicii monetare europene, adoptarea normelor care reglementează moneda euro și asigurarea stabilității prețurilor la nivelul Uniunii Europene. Aceste instituții sunt: Banca Centrală Europeană (BCE), Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC), Comitetul economic și financiar, Eurogrupul și Consiliul Afaceri Economice și Financiare (ECOFIN).

TEMEIUL JURIDIC

- Articolele 119–144, 219 și 282–284 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE);
- Protocoale anexate la Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE): Protocolul (nr. 4) privind Statutul Sistemului European de Bănci Centrale și al Băncii Centrale Europene, Protocolul (nr. 14) privind Eurogrupul.

OBIECTIVE

Instituțiile UEM au drept principale obiective ([2.6.1](#)):

- finalizarea pieței interne prin eliminarea fluctuațiilor cursului de schimb valutar și a costurilor inerente operațiunilor de schimb valutar, precum și a costurilor legate de acoperirea împotriva riscurilor fluctuațiilor monetare;
- asigurarea comparabilității costurilor și a prețurilor în Uniune, demers care vine în ajutorul consumatorilor, stimulează schimburile comerciale în interiorul Uniunii și facilitează activitatea întreprinderilor;
- consolidarea stabilității monetare și a puterii financiare a Uniunii,
 - eliminând, prin definiție, orice posibilitate de speculații între monedele din Uniune;
 - garantând, prin dimensiunea economică a UEM, că noua monedă este mai puțin vulnerabilă la speculațiile internaționale;
 - creând toate condițiile pentru ca euro să devină o importantă monedă de rezervă și de plată.

REALIZĂRI

A. Instituțiile din prima etapă a UEM (1 iulie 1990 – 31 decembrie 1993)

În prima etapă a UEM nu au fost create instituții monetare.

B. Instituțiile din a doua etapă a UEM (1 ianuarie 1994 – 31 decembrie 1998)

1. Institutul Monetar European (IME)

IME a fost înființat, în conformitate cu articolul 117 din Tratatul CE, la începutul celei de a doua etape a UEM și a preluat responsabilitățile Comitetului guvernatorilor

și ale Fondului European de Cooperare Monetară (FECOM). Nu a exercitat nicio responsabilitate în aplicarea politicii monetare, care a rămas o competență rezervată autorităților naționale. Printre principalele sale sarcini în realizarea celei de-a doua etape a UEM s-au numărat consolidarea cooperării dintre băncile centrale naționale și a coordonării politicilor monetare ale statelor membre pentru a asigura stabilitatea prețurilor. În conformitate cu articolul 123 alineatul (2) din Tratatul CE, IME a fost dizolvat după înființarea BCE, căreia îi pregătise terenul (1 iunie 1998).

2. Comitetul monetar

Jumătate din membrii comitetului erau numiți de Comisie, iar cealaltă jumătate de statele membre. Comitetul a fost creat pentru a promova coordonarea politicilor statelor membre, în măsura maximă necesară pentru funcționarea pieței interne (articolul 114 din Tratatul CE), și avea rol consultativ. El a fost dizolvat la începutul celei de-a treia etape și înlocuit cu Comitetul Economic și Financiar (articolul 134 din TFUE).

C. Instituțiile celei de a treia etape (de la 1 ianuarie 1999)

1. Banca Centrală Europeană (BCE) ([1.3.11](#))

a. Organizare

Înființată la 1 iunie 1998, BCE își are sediul la Frankfurt pe Main. Ea este condusă de două organe care se bucură de independență față de instituțiile Uniunii și de autoritățile naționale (și anume Consiliul guvernatorilor BCE și Comitetul executiv) și – pentru anumite atribuții – de Consiliul general al BCE (care nu este prin el însuși un organ de decizie al Sistemului European al Băncilor Centrale, SEBC, descris în subsecțiunea 2 de mai jos). Tratatul de la Lisabona i-a conferit BCE statutul de instituție a UE (articolul 13 alineatul (1) din TUE și articolele 282-284 din TFUE). Anterior, statutul băncii nu era prevăzut în Tratatul CE, deși banca avea totuși personalitate juridică.

i. Consiliul guvernatorilor BCE

Consiliul guvernatorilor este format din membrii Comitetului executiv și guvernatorii băncilor centrale naționale ale statelor membre a căror monedă este euro (articolul 283 din TFUE și articolul 10.1 din [Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene](#), denumit în continuare „Statutul”). În calitatea sa de organ decizional suprem în cadrul BCE, Consiliul guvernatorilor adoptă orientările și ia deciziile necesare pentru îndeplinirea misiunilor încredințate SEBC, definește politica monetară a Uniunii (inclusiv, dacă este cazul, prin decizii referitoare la obiectivele monetare intermediare, ratele dobânzilor de referință și constituirea rezervelor în cadrul SEBC), și stabilește orientările necesare aplicării lor (articolul 12 din Statut). Tratatul de la Lisabona prevede că membrii Comitetului executiv al BCE sunt selectați și numiți cu majoritate calificată de Consiliul European (articolul 283 din TFUE).

ii. Comitetul executiv

Comitetul executiv este compus din președinte, vicepreședinte și alți patru membri numiți de comun acord la nivelul șefilor de stat și de guvern ai statelor membre din zona euro. Mandatul acestora are o durată de opt ani și nu poate fi reînnoit (articolul 283 din TFUE). Comitetul aplică politica monetară și, în acest sens, dă instrucțiunile necesare băncilor centrale naționale. În plus, Comitetul executiv

pregătește reuniunile Consiliului guvernatorilor BCE și gestionează activitatea curentă a BCE (articolele 11 și 12 din Statut).

iii. Consiliul general

Consiliul general (articolul 44 din Statut) este constituit din președintele și vicepreședintele BCE, precum și din guvernatorii băncilor centrale ale tuturor statelor membre ale UE, indiferent dacă fac sau nu parte din zona euro. Consiliul general participă la colectarea datelor statistice, coordonează politicile monetare ale statelor membre care nu au adoptat euro și supraveghează funcționarea mecanismului european al cursului de schimb.

b. Responsabilități

Bancnotele pot fi emise fie de BCE, fie de băncile centrale naționale din zona euro, însă numai BCE poate autoriza emisiunea acestora. Statele membre pot emite monede metalice, sub rezerva aprobării de către BCE a volumului emisiunii (articolul 128 din TFUE). BCE adoptă deciziile necesare pentru ca SEBC să își îndeplinească misiunile care i-au fost încredințate prin Statut și prin tratat (articolul 132 din TFUE). Cu sprijinul băncilor centrale naționale, BCE colectează datele statistice necesare fie de la autoritățile naționale de resort, fie direct de la agenții economici (articolul 5 din Statut). BCE este consultată cu privire la orice act al Uniunii propus în domeniile sale de competență, precum și, la cererea autorităților naționale, cu privire la orice proiect de act legislativ (articolul 127 alineatul (4) din TFUE). BCE este responsabilă pentru buna funcționare a sistemului transeuropean automat de transfer rapid cu decontare pe bază brută în timp real (TARGET2), care este un sistem de plăți în euro care conectează sistemele naționale de plăți și mecanismul de plată al BCE. BCE ia măsurile care se impun pentru integrarea în SEBC a băncilor centrale ale statelor membre care aderă la zona euro.

BCE poate îndeplini misiuni specifice în legătură cu politicile de supraveghere prudențială ale instituțiilor de credit și ale altor instituții financiare (articolul 127 alineatul (6) din TFUE și articolul 25.2 din Statut). BCE a primit sarcini suplimentare în temeiul Mecanismului unic de supraveghere (MUS) legate de supravegherea directă a băncilor „semnificative” din zona euro și din alte state membre participante. Autoritățile naționale din statele membre continuă să supravegheze băncile „mai puțin semnificative”, în cooperare cu BCE. Cooperarea transfrontalieră a autorităților de supraveghere din Uniune este asigurată de cele trei autorități europene de supraveghere (AES): Autoritatea Bancară Europeană (ABE), Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe (ESMA) și Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale (EIOPA). Sistemul de supraveghere este întregit de o nouă instituție de supraveghere macroprudențială – Comitetul european pentru risc sistemic (CERS).

2. Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC) și Eurosistemul

a. Organizare

SEBC este constituit din BCE și băncile centrale naționale ale tuturor statelor membre ale UE (articolul 282 alineatul (1) din TFUE și articolul 1 din Statut). SEBC este condus de aceleași organe de decizie ca BCE (articolul 282 alineatul (2) din TFUE). Eurosistemul este constituit doar din BCE și băncile centrale naționale ale statelor membre din zona euro.

b. Responsabilități

Sarcina fundamentală a SEBC este de a menține stabilitatea prețurilor (articolul 127 alineatul (1) și articolul 282 alineatul (2) din TFUE, articolul 2 din Statut). Fără a aduce atingere acestui obiectiv, SEBC susține politicile economice generale care contribuie la realizarea obiectivelor Uniunii. SEBC își îndeplinește aceste sarcini prin următoarele activități (articolul 127 alineatul (2) din TFUE și articolul 3 din Statut):

- definirea și punerea în aplicare a politicii monetare a Uniunii;
- efectuarea operațiunilor de schimb valutar în conformitate cu articolul 219 din TFUE;
- deținerea și administrarea rezervelor valutare oficiale ale statelor membre;
- promovarea bunei funcționări a sistemelor de plăți; și
- contribuție la buna desfășurare a politicilor promovate de autoritățile competente în ceea ce privește supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și stabilitatea sistemului financiar (articolul 127 alineatul (5) din TFUE și articolul 3.3 din Statut).

3. Comitetul Economic și Financiar

Statele membre, Comisia și BCE numesc fiecare cel mult doi membri în comitet (articolul 134 alineatul (2) din TFUE). Comitetul Economic și Financiar are aceleași responsabilități ca și Comitetul Monetar pe care l-a înlocuit la 1 ianuarie 1999, cu o diferență semnificativă: informarea Comisiei și a Consiliului despre evoluția situației monetare este acum responsabilitatea BCE.

4. Consiliul Afaceri Economice și Financiare (ECOFIN)

ECOFIN este organul decizional la nivel european și reunește miniștrii de finanțe din toate statele membre ale UE. După consultarea BCE, ECOFIN adoptă deciziile referitoare la politica cursului de schimb față de monedele țărilor terțe, în concordanță cu obiectivul stabilității prețurilor.

5. Eurogrupul

Denumită inițial Euro-11, reuniunea miniștrilor economiei și finanțelor din zona euro și-a schimbat numele în „Eurogrup” în 1997. Acest organ consultativ informal se întrunește periodic pentru a discuta toate aspectele legate de buna funcționare a zonei euro și a UEM. Comisia și, dacă este cazul, BCE sunt invitate să participe la aceste reuniuni (articolul 1 din Protocolul (nr. 14) privind Eurogrupul). Rolul Eurogrupului a fost extins de Tratatul de la Lisabona cu scopul de a crește coordonarea la nivelul zonei euro. Pentru prima dată, denumirea de „Eurogrup” este menționată în acest tratat (articolul 137 din TFUE). Printre inovațiile oficiale se numără alegerea unui președinte al Eurogrupului, cu majoritatea voturilor statelor membre reprezentate în Eurogrup, pentru un mandat de doi ani și jumătate (articolul 2 din Protocolul (nr. 14) privind Eurogrupul). La reuniunea informală a Consiliului ECOFIN de la Scheveningen din 10 septembrie 2004, Jean-Claude Juncker, prim-ministrul și ministrul de finanțe al Luxemburgului, a fost ales președinte al Eurogrupului. El a devenit astfel, la 1 ianuarie 2005, primul președinte ales și permanent al Eurogrupului. Al doilea (și ultimul) său mandat s-a încheiat la 21 ianuarie 2013. De la 13 iulie 2020, Paschal Donohoe, ministrul

de finanțe al Irlandei, este președintele Eurogrupului. El a fost reales, al doilea mandat debutând la 13 ianuarie 2023.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

A. Rolul legislativ

- 1.** În cadrul procedurii legislative, Parlamentul European, împreună cu Consiliul:
 - adoptă metodele procedurii de supraveghere multilaterală (articolul 121 alineatul (6) din TFUE);
 - modifică anumite articole din Statutul BCE (articolul 129 alineatul (3) din TFUE); și
 - stabilește măsurile necesare pentru utilizarea monedei euro ca monedă unică (articolul 133 din TFUE).
- 2.** Parlamentul European este consultat în legătură cu următoarele aspecte:
 - măsurile privind introducerea de către statele membre a monedelor euro (articolul 128 alineatul (2) din TFUE);
 - acordurile privind cursurile de schimb dintre euro și monedele țărilor terțe (articolul 219 alineatul (1) din TFUE);
 - selectarea țărilor care îndeplinesc condițiile de adoptare a monedei unice în anul 1999, respectiv la o dată ulterioară;
 - numirea președintelui, a vicepreședintelui și a celorlalți membri ai Comitetului executiv al BCE (articolul 283 alineatul (2) din TFUE și articolul 11.2 din Statutul BCE);
 - orice modificare a modalităților de vot în cadrul Consiliului guvernatorilor BCE (articolul 10.2 din Statut);
 - dispozițiile legale de punere în aplicare a procedurii privind deficitul excesiv prevăzute în Pactul de stabilitate și de creștere;
 - orice modificare a competenței BCE de supraveghere a instituțiilor de credit și a altor instituții financiare (articolul 127 alineatul (6) din TFUE);
 - modificări ale anumitor articole din Statut (articolul 129 alineatul (4) din TFUE).
- 3.** Parlamentul European este informat despre măsurile referitoare la componența Comitetului economic și financiar (articolul 134 alineatul (3) din TFUE).

B. Responsabilități de control

- 1.** Conform Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, BCE prezintă Parlamentului, Consiliului și Comisiei, precum și Consiliului European un raport anual privind activitatea SEBC și politica monetară din anul precedent și din anul în curs. Președintele BCE prezintă acest raport Consiliului și Parlamentului, care poate organiza o dezbatere generală pe baza raportului (articolul 284 alineatul (3) din TFUE și articolul 15.3 din Statut). La cererea Parlamentului European sau din proprie inițiativă, Președintele BCE și ceilalți membri ai Comitetului executiv pot fi audiați de comisiile competente ale Parlamentului (articolul 284 alineatul (3) al doilea paragraf).

2. Rolul Parlamentului

Parlamentul a solicitat echilibrarea competențelor extinse conferite BCE prin tratat, și anume libertatea de decizie în materie de politică monetară, printr-un control democratic (Rezoluția din 18 iunie 1996). În acest scop, Parlamentul a instituit „dialogul privind politica monetară”. Președintele BCE sau un alt membru al Consiliului guvernatorilor din cadrul BCE se prezintă cel puțin o dată la trei luni în fața Comisiei pentru afaceri economice și monetare a Parlamentului European ([ECON](#)) pentru a răspunde la întrebări legate de perspectivele economice și pentru a oferi justificări privind politica monetară în zona euro. În plus, Parlamentul se pronunță periodic cu privire la raportul anual al BCE în cadrul unui raport din proprie inițiativă.

Responsabilitățile de supraveghere ale BCE sunt însoțite de cerințe suplimentare în materie de răspundere în temeiul [Regulamentului-cadru privind Mecanismul unic de supraveghere](#) din aprilie 2014. Măsurile practice fac obiectul unui acord interinstituțional între Parlament și BCE. Mecanismele de asigurare a răspunderii includ audierea președintelui Consiliului de supraveghere de către comisia competentă, și anume [ECON](#); răspunsuri la întrebările adresate de Parlament și participarea, la cerere, la discuții confidențiale cu președintele și vicepreședintele comisiei competente. În plus, BCE elaborează un raport anual referitor la activitatea de supraveghere, pe care președintele Consiliului de supraveghere îl prezintă Parlamentului.

Pentru mai multe informații pe această temă, vă rugăm să consultați site-ul [ECON](#).

Jost Angerer
03/2024